

Nr 1

Av herr **Geijer, Lennart, m. fl.**, *angående statschefens ställning.*

(Lika lydande med motion nr 2 i Andra kammaren)

Stockholm den 10 januari 1966

Lennart Geijer

Nils Hjorth

Arne Pettersson

Paul Jansson

Gunnar Rönnerberg

Ake Larsson

Herbert Larsson

Nr 2

Av herr **Palm** och herr **Pettersson, Arne**, *om viss utredning angående dagspressen.*

(Lika lydande med motion nr 1 i Andra kammaren)

En av demokratiens mest grundläggande principer är garantien för största möjliga yttrandefrihet. Denna princip gör demokratien klart överlägsen alla andra regimer. En fri åsiktsbildning — och möjligheten att föra ut åsikterna till andra medborgare — har garanterats i den svenska tryckfrihetslagstiftningen. Varje anslag mot denna fundamentala rättighet har tillbakavisats av den svenska riksdagen.

Indragningsmakten, som under förra hälften av 1800-talet riktade sig mot misshagliga tidningsorgan, skapade en reaktion som kommit att bära upp vår grundlagsfästa tryckfrihetsförordning.

Även på samlingsregeringens tid under det andra världskriget gjordes ingripanden mot vissa pressorgan, vilket motiverades av utrikespolitiska hänsyn. Detta utlöste en mycket stark reaktion hos mycket stora medborgargrupper. Resultatet blev att 1944 års tryckfrihetssakkunniga tillsattes, och vi fick därigenom 1949 års tryckfrihetslagstiftning. Pressen, som fått hedersnamnet "Tredje statsmakten", fick en allt friare ställning.

Grundläggande för vår moderna tryckfrihetslagstiftning är emellertid

möjligheterna för bemötanden och ömsesidig korrigerings av vad som skrivs i tidningar vid vissa tillfällen. Däri ligger en balansfaktor och en rättsgaranti för medborgarna som annars kan bli offer för okunniga — ibland rent illvilliga — skrivelser. Uppenbara överdrifter behandlas av pressens opinionsnämnd, som har ett mycket starkt inslag av pressmännens egna kolleger. Nämnden är ett resultat av en kraftig reaktion mot andra myndigheters tidigare överdrivna inblandning på den fria opinionsbildningens område. Detta organ hävdar de etiska pressreglerna och utgör en garanti för den enskilda människan, som kan drabbas av missvisande och osannfärdiga tidningsartiklar vilka sprids i massupplagor.

Dessa principer fungerar väl i ett samhälle där många kommer till tals med en mångfaldig press. Men tryckfrihetens principer kan få en direkt motsatt verkan om de handhåvs av ett fåtal företag som tenderar att utvecklas till rena pressmonopol i stora delar av landet. Då har balansen rubbats för de stora tankar som bär upp den svenska tryckfriheten.

Dagstidningarnas antal har reducerats starkt sedan den nu gällande tryckfrihetslagstiftningen antogs för snart 20 år sedan. Tidningarnas antal hotar dessutom bli allt mindre. Mångfalden hotar att förbytas i sin direkta motsats. Detta förhållande motiverar en utredning om de följder som kan uppstå genom bristande balans mellan en av världens friaste tryckfrihetslagstiftningar och faran av en pressmonopolistisk utveckling. Denna bristande balans bör kunna återställas genom förbättrade ekonomiska villkor för dagspressen.

Även från andra utgångspunkter vore en ny pressutredning av största betydelse. Det gäller behovet av ökad samhällsinformation till medborgarna.

Nya reformer beslutas och gamla ändras. En glädjande framstegstakt gör ständigt nya regler för vår samlevnad behövliga. Nya lagar beslutas till människornas tjänst och hjälp, men även lagar av sådan art att om de överträdes, medvetet eller av okunnighet, så medför de straff.

Mot denna bakgrund är det nödvändigt att medborgarna blir ordentligt informerade om rättigheter och skyldigheter. Detta är speciellt angeläget i ett samhälle med demokratisk samhällsordning. Dess centrala, regionala och kommunala instanser måste ha skyldighet att informera medborgarna om viktiga beslut, lagar och förordningar.

När det gäller att föra ut denna information till de stora medborgargrupperna har i huvudsak dagspressen svarat härför. Detta har hittills fungerat på ett tämligen tillfredsställande sätt, åtminstone så långt som informationen samtidigt varit allmänintressant nyhetsförmedling. Mycket av den information, som bör vidarebefordras till medborgarna, har emellertid inte den karaktären. Dessutom behöver åtskillig information ges en sådan

utformning att någon nyhetsmässigt inriktad tidningsredaktion inte förblir ointresserad av denna. Man kan heller inte helt bortse från risken av att en information, som helt överlåtes åt tidningsredaktionerna, i vissa fall kan färgas av tidningarnas egna åsikter.

Bästa formen för samhällets information till medborgarna är obestriddigen annonsering i dagspressen. En sådan medger också nödvändig uppreping. En sådan annonsering förekommer redan men är tyvärr klart otillräcklig. Dessutom är den synnerligen ojämnt fördelad på tidningarna. En meningsfylld samhällsinformation får inte bara omspanna alla frågor av betydelse utan måste också nå så många medborgare som möjligt, oavsett om de håller sig med en stor eller en liten tidning. Den måste avse även den viktiga information som länsstyrelser, landsting och kommuner är ansvariga för.

Samhället behöver dagspressen som informationskälla både i form av annonsering och redaktionell text. Inte minst viktig är den ständiga samhällsdebatten i pressen, försöken att genomlyska skilda åsikter samt strävanden att få medborgarna mera engagerade i aktuella och ideologiska spörsmål. Behovet av en dagspress som företräder olika politiska meningsriktningar är ett ur demokratisk synpunkt ytterst angeläget önskemål. Följaktligen måste det också vara ett samhällsintresse att det skapas ett så "tidningsvänligt klimat" som möjligt. Man kan välja antingen generell verkande åtgärder eller att låta pressen arbeta utan några subventioner, beskattas som alla andra företag och välja andra vägar för stöd åt den press som arbetar i ett ogynnsamt konkurrensförhållande.

Till de mera kostnadskrävande inslagen för tidningarna hör distributionen. På de flesta håll är den synnerligen orationellt ordnad. Trots att samdistribution borde vara möjlig — en sådan tillämpas med stor framgång på enstaka håll — har vanligtvis varje tidning sin egen distributionsorganisation. Det är inte endast onödigt kostnadskrävande, det medför också tilltagande svårigheter att få behövlig arbetskraft. En samdistribution i exempelvis postverkets eller den av tidningarna själva ägda Pressbyråns regi skulle sannolikt reducera distributionskostnaderna väsentligt. Oavsett vilken av dessa instanser som får uppdraget, skall de självfallet ha fullt betalt för sina tjänster. Däremot skulle visst statligt distributionsbidrag kunna utgå. Detta bör vara så konstruerat, att ingen tidning av distributionskostnadsskäl hindras från att nå ut även till avlägsnaste plats.

Ett annat område som bör kunna reformeras är papperstransporternas. För närvarande får tidningar, som ligger långt från pappersbruken, vidkännas högre transportkostnader än närliggande. Centralpapperslager — gärna i samarbete mellan SJ och pappersbruken — kanske kan åstadkom-

mas på för tidningsförsörjningen viktiga punkter, från vilka tidningspapper levereras till samma pris för alla förbrukare.

Som ytterligare erkänsla för pressens samhällsinsatser kan möjligen också övervägas att på lämpligt sätt reducera tidningarnas kostnader för telenätets utnyttjande, TT-avgifterna etc. Av stor betydelse kunde också vara att skapa kreditmöjligheter med gynnsamma villkor för tidningsföretagen. Den tekniska utvecklingen är numera snabb även på detta område och går dessutom i riktning mot allt dyrbarare utrustning. Skall tidningsföretagen kunna fortsätta under något så när lika förutsättningar är någon form av statlig kreditgivning nödvändig. I detta sammanhang bör även behovet av forskning på pressens område, bättre utbildningsmöjligheter etc. uppmärksammas.

Sammanfattningsvis framstår det som önskvärt med en skyndsam och inträngande genomlysning av alla de insatser samhället kan och bör göra för att underlätta den viktiga information till medborgarna, som i första hand dagspressen kan bestå.

Det är angeläget att detta kan ske i bästa samförstånd med pressen, och mot den bakgrunden bör denna, exempelvis genom representanter för Tidningsutgivareföreningen (TU), vara företräd i den grupp sakkunniga, som vi föreslår får i uppdrag att utreda dessa frågor.

Med stöd av vad ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en skyndsam utredning av olika möjligheter att genom dagspressen vidga samhällets information till medborgarna, samt

att med beaktande av vad i motionen anförts framkomma med förslag till olika åtgärder för att motverka en utveckling i monopolistisk riktning av den svenska dagspressen.

Stockholm den 12 januari 1966

Sture Palm

Arne Pettersson